

Педагогіка / Проблеми виховання особистості в умовах інформаційного суспільства

Житеньова Л.В.,

канд.пед.наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та методики професійного навчання Київського національного університету технологій та дизайну

Прима В.П.

доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання Київського національного університету технологій та дизайну

Основні стратегії навчання педагогічних кадрів та їх ефективність

В ході реформи вищої та середньої освіти в Україні постає питання підготовки педагогічних кадрів, яка давала б молодому педагогові навички, необхідні для самостійного вирішення ряду ключових завдань, зокрема побудови, методичного наповнення, психолого-педагогічного обґрунтування стратегій навчання, які він буде використовувати у своїй педагогічній діяльності. Зокрема під час обговорення проекту Національної стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року чітко поставлене було питання підвищення кваліфікаційних вимог до підготовки студентів педагогічних спеціальностей. Сьогодні педагог сам обирає, як він буде проводити урок, який тип навчання використає, але зовнішнє незалежне оцінювання як школярів, так і в недалекому майбутньому випускників професійно-технічних навчальних закладів та вищих навчальних закладів реально показуватиме, наскільки ефективними є стратегії навчання кожного педагога. Ефективне використання педагогічних стратегій дозволяє значно покращити успішність тих, хто навчається.

Питання ефективності педагогічних стратегій досліджували вітчизняні та закордонні вчені, зокрема В.А.Семиченко, В.Ф. Святовець, Н.В.Гороховатська, Т.Аткінсон, М.Хоулі, С.Гейфорд, М.Брюс, Дж. Гарсія .

Як правило, педагоги використовують такі основні стилі взаємодії з учнівським колективом. Перш за все – авторитарний стиль. Авторитарні педагоги звикли вважати себе наділеними владою. Саме вони встановлюють правила і визначають покарання за їх порушення. Авторитарному стилю властивий диктат, який перетворює одного з учасників педагогічної взаємодії на пасивного виконавця, пригнічуючи його самостійність та ініціативу. Авторитарний учитель самочинно визначає спрямованість діяльності всієї групи. Це, відповідно, гальмує ініціативу, пригнічує групу. Головні форми взаємодії за такого стилю спілкування — наказ, вказівка, інструкція, догана. У крайньому разі реакцією на помилки учня часто буває висміювання, різкі слова. Вчитель нетерпимий до заперечень. Усе це породжує несприятливий психологічний клімат, пригнічує ініціативу й відповідальність, гальмує формування колективістських якостей, розвиває у дітей невпевненість. Однак не слід забувати, що за певних обставин цей стиль спілкування теж необхідно застосовувати, звісно, без крайніх його виявів.

Демократичний стиль педагогічного спілкування не виключає чітких очікувань викладача щодо поведінки та навчання групи, однак викладач є гнучким у своїх вимогах і реагує на потреби студентів. Їм надається більше простору і свободи прийняття рішень в галузі викладання та навчального середовища. Він ґрунтується на глибокій повазі, довірі й орієнтації на самоорганізацію, самоуправління особистості й колективу. Він прагне залучити всіх до активної участі в корисній діяльності. Основними способами взаємодії є заохочення, порада, інформування, координація, що з часом розвиває в студента впевненість у собі, ініціативність. З усвідомленням відповідальності, підвищенням зацікавленості розвивається здатність самостійно і творчо працювати, що закладає основу розвитку особистості, професіонала.

Наступний стиль поведінки педагога – стиль невтручання, або в іншій інтерпретації – ліберальний стиль. Зовні форми роботи вчителя здаються демократичними, розрахованими на повну самостійність студента. Однак низький рівень вимог, відсутність контролю, прагнення не втручатися в життя

колективу, які, на перший погляд є привабливими, згодом виявляють відсутність емоційної підтримки, інтересу до студентів та їх пошуків. Цей стиль прийнятний лише для тих студентів, які прагнуть виключно самостійного навчання. Очікувань решти він не виправдовує.

На жаль, існує також байдужий стиль поведінки педагога. Такий педагог зосереджений лише на собі, його діяльність – маневрування між прагненням якомога менше напружуватись на уроках і створенням ілюзії результативності роботи в очах керівників. Вони рідко змінюють щось у своїх лекціях, майже ніколи не звертають уваги на студентів поза аудиторією. Такі педагоги не надають чи майже не надають емоційної підтримки студентам у процесі навчання. Крім того, вони рідко встановлюють правила контролю досвіду навчання студентів. Опитування студентів 2-3 курсів різних спеціальностей показало, що 43% з них відчували байдужий стиль викладання.

Як правило, стиль педагогічного спілкування, особистісні якості педагогів лишаються незмінними або мають незначні деривації. Вчителі, як правило, навчають так, як вони самі навчаються. В цій проекції і полягає парадокс педагогічної взаємодії. Однак ці стратегії навчання не завжди є найкращими для студентів.

Ті, хто навчаються, як правило більше віддають перевагу не традиційному, а конструктивістському підходу до навчання. Цінується можливість брати участь в дискусіях, широкому обговоренні проблем, співробітництві, індивідуальних домашніх завданнях.

Навіть використання лише впродовж дев'яти тижнів проблемного навчання української мови порівняно з таким же періодом традиційного навчання в паралельній групі студентів дало результат написання тестового модульного контролю майже на 30% кращий, ніж в іншій групі.

Проблемне навчання належить до студентоцентрованого навчання, яке рекомендується проектом TUNING . Він розроблений групою дослідників Європейської комісії для формування компетентностей спеціалістів, що необхідні випускникам університетів для успішної діяльності в сучасних

компаніях та установах. В шістдесяти одному вищому навчальному закладі Європи та Азії проводився експеримент щодо паралельного навчання різних груп студентів традиційними методами навчання і з допомогою проблемного навчання. Контрольну групу навчали традиційними методами, а експериментальна використовувала проблемне навчання. Дослідники виявили, що підхід проблемного навчання позитивно вплинув на внутрішню мотивацію до навчання, професійну орієнтацію майбутніх спеціалістів і сприйняття предмета навчання. Крім того, студенти експериментальних груп виявили більш когнітивні та метакогнітивні стратегії, ніж контрольна група.

Зважаючи на вищезгадану експертизу навчальних стилів, можна побачити, що і успішність, і самовдосконалення студентів залежать від того, чи використовує викладач осмислене навчання.

Анкетування студентів КНУТД показало, що найчастіше вони так сприймають стиль викладання більшості викладачів: демократичний стиль - 33%; авторитарний – 27%; невторчання – 14%; байдужість – 12%, решта студентів не змогли визначити своє ставлення. Подібне неформальне опитування серед викладачів показало, що понад 50% з них оцінюють свій стиль поведінки як демократичний.

Замість того, щоб вдосконалювати обраний стиль поведінки, спиратись на нього, вчитель має розуміти, що один стиль навчання не може задовольнити потреби всіх учнів. Студенти та учні відрізняються підходом до процесу навчання, способами мотивації, вчитель має це враховувати. Знаючи, як ті, хто навчається, сприймають педагогічні стилі, вчитель може і має корегувати свої методи викладання, по-іншому побачити свою роль у педагогічному процесі. Один стиль викладання не може вдовольнити всіх студентів.

Звужена професійна свідомість, нездатність співвідносити поточні дії з базовими психологічними вимогами, нездатність до рефлексивного ставлення до подій, власної діяльності, до творчого виконання професійних обов'язків призводять до редукації педагогічної діяльності, зведення її до формального

наслідування шаблонів, або тільки до часткового виконання професійних функцій.

Список літератури

1. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч.посіб. – К.: Академвидав, 2012. – 200 с.
2. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології: навч.посіб. – К.: Академвидав, 2012. – 224 с.
3. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч.посіб. – К.: Вища шк., 2004. – 335 с.